

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Qvintvm. In Hispaniâ agitata Societas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

CAPVT QVINTVM.

In Hispaniâ agitata Societas.

EO latiores in Hispaniâ fruges cernimus, quò maior illic hibemæ quasi tempestatis antegressa tristitia. Non alia facilè regio nascenti primùm Societati præstantiores submisit viros; non alia tamen in Societatis mores atque instituta inquisiuit acrius. cunctata diu sua in Regna admittere, quamuis è suis ferè conflatam alumnis; sed nec alia probatam semel perspectamque maiore studio complexa est. Nimirum nec aquila fetum agnoscit, priusquam dubitarit agnoscere. Exercendæ primùm Ignatio tolerantia; tirocinium Hispania fuit: Ignatij vinculis carceribusque suos deinde latos ibidem successus Faber acceptos retulit; quasi filio præmia virtutis paternæ. Vbi paulatim certæ sedes figi cœpère, fluctibus turbinibusque agitatae sunt, aut firmatae potius. Liber è multis Salmanticam, Complutum, Cæsaraugustam exemplum dare. Inchoabatur Salmanticæ domicilium, cursu prospero; cum ecce repentina tempestas, vnde minimè debuit, à nobili concionatore, Theologiaeque Doctore ex S. Dominici illustri Familiâ. Melchior Canus is fuit, memorandus suâ illâ abalienatione ab hoc Ordine, quæ extremâ etiam ætate mitigari vix potuit, cum ita florentem Societatem videret: exemplum Religiosis hominibus, quò transuersos non agat concepta semel, altiusque demissa in animum sinistra opinio. Fortasse & illud fuit: Cui operâ duas hæc Religiosas Familias inter se committere Satanas tentabat, vt, versis in se viribus; attererent inuicem, mutuamque, in quâ rerum apud populos agendarum acies est, hebetarent frangerentque auctoritatem: eò maiore populi offensione, quò clariora ab his exspectat charitatis & consensionis exempla, non inconsideratæ æmulationis. Is igitur, quem dixi, Melchior Canus penitus eam opinionem imbiberat, instare mundi nouissima tempora, mox adfore Antichristum; iamque prodromos eius adesse: nostros homines designabat, quos omnino emissarios atque satellites Antichristi palàm & non dissimulanter vbique appellabat: omnes enim istiusmodi assecularum notas in alumnos nouæ huius Familiæ aptissimè conuenire. Sed non animaduvertebat vir bonus, & olim fuisse homines, qui DD. Dominici & Francisci sanctissimas Familias eadem fabulâ in contemptum vocare conati sunt, eamque iisdem firmare notis, vt apud D. Thomam videre poterat libro Contra impugnantes Religiones. Interim hæc Canus non in circulis tantum priuatique congressibus, verum & cathedrâ Doctoris, deque suggestu ac pro concione: tantò perniciosius, quantò maiori ipse erat doctrinæ famâ, & opinione probitatis. Non populum tantum, sed & Principes viros nactus est credulos. Sibi cauendum existimabant à nostris: per vicos & compita commonstrabant digitis: ne tradendæ quidem rudibus doctrinæ Christianæ faciebat Magistratus potestatem: vixque aliud supererat, nisi vt tamquam purgamenta vrbs vrbe pellerentur. idque erat apud Academicos agitari & deliberari iam cœptum. Quid faceret hoc rerum

*Tempestas
in Societa-
tem à Mel-
chiorè Ca-
no.
Hist. Socie-
tatis i. p. l. 8.
num. 44.*

*cap. 24. &
25.*

retum discrimine pusillus grex? Michael Turrianus, è Sociis vtius, non ignotus Cano, hominem adit: submissè rogat, vt suis laborantem inuitis Societatem suâ malit auctoritate protegere, quàm vexare, erigere, quàm affligere. tum Pontificias adfert litteras confirmationis testes, & simul quæ sint recentissima Pontificis de hoc Ordine iudicia, qui duos è Societate Theologos suo nomine Tridentum ad Concilium miserit. Nihil ille ad hæc omnia, nisi suum illud identidem occinebat, præmonendam fuisse multitudinem ne se pateretur induci in fraudem. miserari interim Turriani sortem, cui se amicum dicebat, quòd iis sese imprudens coniunxisset hominibus. Non erat igitur hos inter fluctus nisi de providentiâ Numinis, suos nunquam delerentis, certa spes. Enimvero itox enituit. Ex eadem sanctissimâ D. Dominici Familiâ, imò & ex eadem domo (quis credat?) propugnatorem excitauit Doctorem Ioannem Pennam, singulari pietate ac doctrinâ virum. Is veritatis studio, diuiniq; honoris, omnia huius Familiæ instituta scrutatus, non dubitauit recentem Ordinem iniuriâ vexatum aduersus collegæ morsus scripto etiam litterisque defendere. Nec modicè ceteri Patres vnius culpâ excitatam dolere flammam: ad eamq; restinguendam exarsere vniuersi. Franciscus Romæus ante omnes, totius ipse Ordinis Generalis Magister, edito suis mandato *in virtute Spiritus sancti, & sanctæ obedientiæ, ac sub pænis arbitrio suo taxandis* (ita loquitur) ne quis huic Ordini (quem quasi præsidariam manum Dei benignitate submissam vocat) aut eius institutis detrahere aut obloqui palàm priuatimq; auderet. Paulus quoque III. Pontifex, offensionum causis maturè opprimendis, Apostolico diplomate geminos Antistites, Conchensem & Salmanticensem, iudices statuerat, tutoresq; Ordinis abs se recepti. Ignatius pronuntiatæ nuper in Romano iudicio sententiæ exemplar miserat, amplâ suis potestate factâ quæuis adeundi tribunalia. Verùm omnibus hîscæ præsidii opus non fuit. Nixæ mendaciis calumniæ sensim concidère, partim Ioannis Pennæ singulari industriâ, partim eorum qui suspecti habebantur perenni ardore in obeundis vel inter procellas muneribus suis. Aperuère tandem oculos malè creduli homines, sinceriusq; iudicauerè de fonte, ynde tanta fructuum manabat vbertas. Ergo suspicionum discussâ vanitate, tetra illa turbarum nox in diem nitidum lætissimumq; conuersa. Nec illud omiserim diuinæ in Socios providentiæ aliud argumentum. Per hosce dies diuinitus excitata est Maria Pimentella Comes Montis-Regij, quæ sese intra Monasterium quoddam sub eadem D. Dominici disciplinâ collegerat, vt nostris necessaria victui cultuiq; prospiceret. An non præclare sibi constat prouidentia Numinis? ex ipsâ præcipue Dominicanâ Familiâ defensionem parantis simul & subsidium vitæ, vt vtriusque Ordinis viros tantò sanctius copularet charitas, quanto fraudulentius inuidia Satanæ distrahere conabatur.

Maior alterâ miniorq; Toleti exorta tempesta: Toleti dicam, *Alia à Ioanne Siliceo Archiepiscopo Toletano. r. p. Histor. Societ. l. 11. num. 57.*
an Compluri? certè à Toletanis profecta mœnibus, atque adeò Archiepiscopi domo, in Complutense Collegium desæuit, quod eâ tempestate in Toletanâ Dicecesi vnicum erat. Suboffensus dudum, acrius tandem in Societatem exarserat Ioannes Siliceus Toletanus Antistes.

Rrr

Nec

Nec leuis erat irarum causa, orta à rudibus quibusdam ac vecordibus Presbyteris, qui etiam bis in die, si placet, CHRISTI corporis vèrenda mysteria suis præbebant regustanda, aliosque eiusmodi enormes committebant errores. Hos externo cultu nostris non dissimiles, ex nostrorum credidit disciplinâ profectos. acriter igitur in hosce Sacerdotes, acerrimè in Societatem exarsit, vt omnium caput & feminarium. At veriores offensionis causæ ab obtrectatoribus & inuidis: insuffurabant quotidie in aures Præfulis, Societatis homines in alienâ Diœcesi impune ad populum verba facere, passimque aures arbitrato suo contentibus dare; imò & profiteri, nemini se nisi Romano Pontifici in agendis illis partibus esse subiectos. Tandem exacerbatus Antistes, intentato anathemate edicendum curat, ne quis è suis popularibus apud nostros Sacramenta frequentet; ne quis item Parochus suis in templis permittat Societatis hominibus aut concionem habendam, aut vllam Sacramentorum administrationem. Rector Villanoua ad Poggium Pontificis Nuntium Madritum accurrit, opis & consilij causâ. Non potuit maiore studio, quam Poggius fecit, causa suscipi. Societatis diplomata Senatui Regio ipse exhibet. ipse ad Silicæum cum suis litteris, exaratis perstudiosè, Villanouam remittit: instructum præterea per amplâ commendatione Eleonoræ Mascarenæ Principis femina, magnæ apud Antistitem auctoritatis. Verùm ad hæc aliud nihil respondit Silicæus, quam propediem venturum se Complutum, coramque acturum, quod factu esset opus, videlicet, vt loqui in causis solebat quas nolebat confici. Interim ad Complutensem Canonicum scribit, ædes è regione Collegij ad vnam omnes quouis pretio coëmat: non eo tantum consilio, quò in eas loci angustias redigeret Collegium vnde egredi nūquam posset; verùm, vt aiebat, quò virginum illic excitaret Cœnobium tantâ altitudine, vt solis ac lunæ prospectum nobis eriperet. Adeo commotus semel animus omnes explorat nocendi vias. Ac semel iterumque deinde perbeneuolè appellatus de reuocandis edictis, nec animum nec aures aduertere vquam voluit. Romæ Ignatius, quæ tristitia nuntiabantur, in latis numerasse fertur, atque omen traxisse vberimi aliquando eâ in vrbe futuri prouentus. quod dies ipsa rerumque successus postea confirmavit. Et in præsentem quidem reddita mox serenitas est; per latis à Pontifice mandatis, vt iniqua contra Societatem edicta Silicæus reuocaret. Libetne singulare argumentum diuinæ in Societatem Prouidentiæ ex hac quoque procellâ eruere? Silicæi operâ (quod ille minime cogitabat) in parandis Societati ædibus vsa est. Coëmi ille voluerat, ne in potestatem nostram aliquando venirent; & sic coëmptæ venere facilius: & quod à tam multis dominis, non sine magno sumptu, nec sine magno strepitu, obtineri potuisset, cum vno earum omnium domino facile transactum est. atque ædes illæ Archiepiscopo vitâ functo in nostram possessionem omnes cessere.

Alia Cæsaraugusta.
1. p. Histor. Societatis
lib. 13. n. 65.

Haftenus quos narraui motus, fuere sine populi tumultu. Cæsaraugusta in apertam plebis seditionem quorundam odia erupere. Procella fuit, quâ ante eam diem nulla horribilior, nulla exitu letiore. Sed nec aliud in Hispaniâ domicilium plures à principio siue fautores habuit,

habuit, siue oppugnatores. Quicumque legebatur domicilio situs, quasi coniuratione factâ, tum Religiosi, tum Clerici, contra cooriebantur, vt nusquam totâ vrbe possent Socij consistere. Coemptâ tandem ædes, in quibus hodieque Collegium degit. Adornatur Sacellum. Sacro primum faciendo dies dicitur. Prorex, totaque Nobilitas inuitatur. Et hæc tenus quæta fuerant omnia: cum ecce tibi pridie eius diei multâ iam nocte rogatum mittit Archiepiscopi Vicarius celebritatem vt differant: Augustinianos de loci vicinitate litem intendere. Responsum est, bonâ etiam Archiepiscopi veniâ eò iam processum, vt dilatio integra non sit: reddendam postridie Vicario pluribus facti nostri rationem. Postridie paulò ante Missarum solennia adest homo ignotus, submissus ab Augustinianis: censuris interpositis eo loco Sacra peragi verat. Nostri in omnem euentum iudicium Summi Pontificis ritè appellant, raptim pios doctosque viros consulunt, iura atque diplomata inspiciunt. omnes sine dubitatione pergendum censent. Igitur cæremoniâ magnâ Sacrum peragunt Dominicani: ex Hieronymiano Ordine concionem habet præstans Orator. Prorex intererat cum præcipuo flore Nobilitatis. omnia celebritate magnâ, gaudioque spectantium. Interim ad Collegij fores Vicarij edictum affigitur, aditum huius loci, quod profanus esset, Sacrorum causâ, propositâ anathematis pœnâ popularibus interdicentis. Nimirum vicini duo Parochi in nos quoque exsurrexerant, quorum vni sanguine iunctus erat Vicarius, suâ alioquî sponte parum Societati beneuolus. Hi omnes, cum Augustinianis conspiratione inita, ad Societatem Cæsaraugustâ exturbandam vires & opes intendunt. Breuè eò rem adduxere, vt publicâ cæremoniâ Societas probroso notata sit anathemate, diris maledictisque confixa, proclamata horrendis execrationibus, restinctæ faces in eam accensæ, funestâ modulatione cæntatus Psalmus centesimus octauus dirarum plenus: nihil denique prætermissum quod in impios ac detestabiles Ecclesiæ filios inimicosque Dei fieri consuevit. Qui partes nostras pro æquitate causæ visi erant suscipere illustres quidam & perampli viri, palàm, vt eodem anathemate illaqueati, factis ædibus pulsati sunt. Interdictus præterea totâ vrbe Sacrorum vsus, quoad Societas in eâ permaneret; classicum videlicet ad eam violentè exturbandam. Ex eo tempore nihil non dirarum in nostros homines coniectum est: quasi piacula quædam omnibus odio erant atque horrori. addidere probrosas imagines, quibus nostri in compitis, in viarum angulis, in valuis templorum, depicti cernebantur à truculentis dæmonibus abripi ad inferorum flammis. Nec semel procacior turba, vnâ ex fœdis illis imaginibus in hastam sublatâ, facto agmine ad Collegium procurrit; ab effringendis foribus vix coërcita operâ Equitum quorundam qui in vicino ludebant, & satellitum Proregis. Neque hæc visa satis ad concitandos plebis animos specie Religionis, quod acerrimum telum est. Tribus deinceps diebus funestam supplicationem circa ædes nostras cum lugubri carmine instaurant: CHRISTI è cruce pendentis effigiem auersam & atro tectam velo gestant; inter maledicta & execrationes lapides iactant in tecta; misericordiam, misericordiam magnis vocibus identidem inclamant. Quò poterat vterius progredi furor: nec pudor

Ribaden.in
Vita Ignatij
lib 4.c.14.
Maffei, &
alij.

iam nec modus erat. Religionis causam agi putabat imperitum vulgus. Nihil Apostolici Nuntij nutus, nihil Ioannæ Principis (quæ pro Carolo patre Hispanias moderabatur) valuerat auctoritas. Spectabant omnia ad publicum totius populi tumultum. Ergo Patres grauius periculum veriti, procellam temporis deuitare constituunt, & Gregorij Nazianzeni exemplo, eâ vrbe cedere quam nullâ suâ culpâ, suâ tamen causâ, tumultuantem viderent. In Senatum adeunt: consilium exponunt: ædium suarum deferunt clauas. Fit abeundi potestas à Senatoribus, perinuitis quidem, sed cum amplâ laude probantibus id modestiæ specimen concordiaque. Vixdum exierant nostri, & continuo, quasi eiecto in pelagus Ionâ, procella quieuit. At ecce mirabilem rerum conuersionem. Affulsisse subitam lucem crederes: adeo mutata sunt omnium studia ac voluntates. Archiepiscopus melioribus vsus consiliis, sua ipse decreta refugit, innoxiam Societatem, irritasque declarat censuras suas. Igitur confestim mittitur qui Patres reuocet: venientibus Magistratus omnes effunduntur obuiam: medios excipiunt, multisque impositos honoris causâ vellent nollent, per celeberrima vrbis compita ad Collegij ædes reducunt; publicum dedecus publico item honore compensandum rati. Hic Cæsaraugustanæ tempestatis exitus fuit, tam Ignatij fiduciæ consentaneus, quam vaticinio Borgiæ: quorum ille, re cognitâ, non nisi lætitiæ signa dedit, omen inde ducens insignium incrementorum: qualia deinde ipsa dies attulit, & incredibilis ciuium beneuolentia. Borgia verò cum lapidibus appetitam domum inaudisset, dixisse fertur, istos vt colligerent lapides, nouis ædibus extruendis viles fore. Nec sua nocentes pœna deseruit. qui exturbandæ Societatis auctores fuerant, non ita multo post suo ipsi Cœnobio pulsati sunt, aliisque ex eadem Familiâ, sed melioris disciplinæ, Monachis id celsere, quærere ipsi per aliena Cœnobio sedem coacti.

Haec tempestates specimen ceterarum in Hispaniâ.

Atque has potissimum priorum temporum procellas ex vniuersâ Hispaniâ deligere visum fuit; propterea quod ceteri possunt quasi specimen quoddam earum omnium, quæ posterioribus annis contingere. complectuntur etiam omne hominum genus, quod aliquando in Hispaniâ sensimus aduersari: Antistites primum Doctoresque, deinde Clerum, tum Religiosos Ordines, ac plebem denique tumultuantem. Certè Nauiflauiensis tempestas anno huius sæculi quarto, poterit illi Cæsaraugustanæ non omnino videri dissimilis, strepitu saltem atque tumultu. In celeberrimis autem Academiis motus subinde exstituros Martinus Nauarrus Azpilcueta iam olim præmonuit, vir quâ pietate, quâ doctrinâ scriptifque toto orbe celeberrimus. cum enim Salmantica iter haberet, Socios omnes piè deque genu complexus, sollicitè dixit, curandum sedulo, vt Salmanticensis Collegij; ac eius quod Parisiis erat, fundamenta quàm optimè constituerentur: propterea quod eæ vrbes veluti fontes quidam litterarum essent, quò externorum plerique confluerent. addens præterea, cum tantam Ignatius instruxisset ornassetque classè, quâ (vt ille loquebatur pro suo affectu, non comparandi gratiâ) *nulla maior umquam esset instructa*, magnas Societatis Collegiis Domibusque tempestates non defuturas. Id in Hispaniâ præsertim quàm verum fuerit, nostri olim docebunt

r. p. Histot. Societatis lib. 14. n. 74.

bunt Annales, suisque in tristibus rebus exempla inde consiliaque & solacia posteris petent.

CAPVT SEXTVM.

Societati materia patientia in Gallia ante exsilium suum.

Qvis ignorat quo in statu nascente primùm Societate Gallia fuerit? quot illic turbis exagitata Religio? quid mirum igitur, si hęc acerrime exercita Societas? Sedem belli hęc delectam diceret, hęc certaminis campum. Calviniana hæresis armis & impetu ferox, vt Societatem vidit parantem obuiam ire conatibus suis, mox illam exagitare, occultis primùm grassata cuniculis, dein modis omnibus perditam atque ciectam velle. Nec fuit exigui temporis hic furor. sexaginta & amplius annorum certamine exaturare odia non potuit: donec tandem expulsam vidit omnibus Regni finibus, proscriptos Socios, erectam nomini nostro feralem pyramidem, perenne, vt sperauerat, monumentum.

Hæresis Societati malorum causa in Gallia.

In Gallia igitur de nobis tunc triumphasse se credidit hæresis; & si verum fatemur, nusquam alibi tantum est ausa. Illi acceptum ferimus quidquid in Gallia passi sumus. quis præter illam maleuolorum in nos odia fouit? quis inuidiæ flammam excitauit vehementius? eadem illa auita Fidei, eadem patriæ communis Erinnyis fuit, eadem omnium Societati malorum causa. per suos illa mendaciorum Ministros sapientissimam partem Vniuersitatis, grauissimum Senatuum Regium induxit in fraudem. hinc à paucis Sorbonicis publico decreto damnata Societas, à maleuolis de Regio Senatu ciecta insuper atque proscripita est. Atque hæc illa sunt posita æternitati de nobis trophæa, quæ tam libenter commemorare solent inimici nominis nostri, quæ iactare in circulis, quæ famosis libellis toto orbe decantare. Enimuerò posita æternitati. Numquam enim vt excidant posterorum memoriâ, nobis cura est: ne veantur silentio intermori ne sinamus, nihil narrabimus (frendeat hæresis) nomini nostro gloriosum magis.

Sæcularis est hic annus ex quo primùm Parisios ab Ignatio missi Socij; primum illud Collegiorum rudimentum fuit. quot agitatae calumniis! eò parcius tamen, quò intra sua septa se continebant modestius, priuatis adhuc ferè studiorum exercitationibus intenti. Decennio post fundandi Parisiis Collegij fit potestas à Rege Henrico II. sed agi ad perpetuitatem nihil poterat, nisi ab Regio Senatu Societas Gallia Regno palam reciperetur. Id ne fieret, nullum non lapidem æmuli mouere. Igitur à Senatu ad Episcopum, atque Doctores Sorbonicos, reiecta est causa: à quibus scilicet admittendam numquam sciebant. Episcopus enim sine dissimulatione aduersabatur; Doctores quid sentirent, paulò post prodidère. Profectum igitur tum quidem nihil, nisi ad patientiæ

Damnatur Societas ab aliquot Sorbonicis anno 1555.

lucra: causa in deterius prouoluta semper, quoad tandem præcipitata est. vertente enim anno, post minaces passim auditas in Societatem voces, quasi fragores qui futuram tempestatem præsignarent; ecce tibi tamquam ex tetra nube fulmen erumpit, decretum illud aliquot Sorbonico-

Rrr 3

rum: